

Az iskolák és a kollégiumok kapcsolata, a fejlesztés lehetőségei a fővárosban

Körülbelül ötezer olyan középiskolás folytatja tanulmányait a különböző fővárosi középfokú tanintézetekben, akik fővárosi kollégiumokban nyernek elhelyezést. Ennyi diák fejlesztésében, a róluk való gondoskodásban egyaránt érdekelt iskola és kollégium.

Általában elmondható, hogy a tanulókról való gondoskodás, a nevelés és oktatás hatékonyabb és eredményesebb, ha az érintettek együttműködnek. Tapasztalataink szerint az intézmények rendkívül eltérő módon működtetik kapcsolatrendszerüket: a szakmai együttműködés szinterei, tartalma igen változatos képet mutat.

A testület, felhasználva a rendelkezésre álló információkat megállapította, hogy az intézmények közötti kommunikáció nem tart megfelelően lépést a megváltozott körülményekkel, az ebből eredő követelményekkel. Az együttműködés az utóbbi években stagnál, illetve a változások tekintetében relatíve romlott. A zökkenőmentes együttműködés érdekében több ponton szükség van operatív lépések megtételére.

Alapvető mikrokörnyezeti tényezőként kell számolni azzal, hogy a kollégiumokban az iskolák szerinti heterogenitás helyenként igen komoly méreteket ölt, mi több, a közös igazgatású intézményekben tendenciaszerűen nő a más iskolákban tanuló diákok száma. Ez az iskolák és a kollégiumok együttműködését és kapcsolattartását rendkívüli módon nehezíti.

A makrokörnyezeti tényezők közül kettőt kell kiemelünk: a törvényi, valamint a társadalmi környezeti változásokat. Ez utóbbi magában hordozza a kollégium szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi, gondoskodással kapcsolatos alapfunkciójának erősödését, előtérbe kerülését.

A közoktatási törvény közvetlenül és közvetve megnevezi a kapcsolatok működtetésével, fejlesztésével, az együttműködéssel összefüggő kötelezettségeket. Ugyanakkor a törvényi háttér az utóbbi években több ponton is olyan módon változott, mely a feladatok újragondolására készíti a nevelésben érintett partnereket. Ilyen például az iskola, a kollégium pedagógiai programjára, működésére, a pedagógusok kötelezettségeire közös igazgatású intézmények esetében az igazgatótanács felállítására, a minőségfejlesztésre, stb. vonatkozó jogszabályok. Jelentős változásként könyveljük el a kollégium státusának megváltozását (a törvény önálló nevelési oktatási- intézményként határozza meg), valamint a kollégiumi szakmai önállóságot és felelősséget biztosító alaprogram megjelenését.

A másik, az előbbieknél talán fontosabb készítő erő, amely az iskola – kollégium kapcsolat felülvizsgálatára készíti a feleket, a társadalmi körülmények, környezet változásai. Érzékelhetően megnövekedtek azok a társadalmi, szociális, családi, iskolai stb. eredetű problémák, amelyek a nevelés, felkészítés, a tanulókról való gondoskodás szempontjából a kollégiumban új kihívásként jelennek meg, illetve új igényeket vetnek fel.

A kollégisták nagy részben a főváros iskoláiban tanuló vidéki családok gyermekei, de egyre több a fővárosi illetékességű, családi okok miatt kollégiumban lakni kényszerülő fiatal.

A kollégium - amíg a diák szüleitől távol van - felelősséggel tartozik a gyermek tanulmányi munkájáért, testi épségéért, stb. A kollégium a családra - mint partnerre - a nevelésben eddig sem mindig számíthatott, épp ellenkezőleg: gyakran család- vagy szülőpótló funkciót tölt be. Bizonyos helyzetekben, egy-egy probléma megoldásában valójában az intézmény, illetve a nevelő rendelkezik megfelelő eszközökkel, kompetenciával, bizalmi tőkével a szakszerű beavatkozás, a segítségnyújtás tekintetében.

Így van ez akkor is, amikor rendezettnak tűnik a háttér. Nem egyszer hamar bebizonyosodik, hogy például az értékorientációban, a tanulásirányításban, a motiválásban, a magatartás- vagy munkakultúra fejlesztésében, a pályaválasztásban, a pályaaorientációban, a mindennapi élet útvesztőiben való eligazodásban a fiatal a kollégiumtól kaphat igazán hatékony segítséget. (Megjegyzendő, ez törvény által előírt kötelezettsége is.)

A kollégiumi tevékenység középpontjában természetesen a mindennapi iskolai felkészülés segítése, a kognitív fejlesztés, a továbbtanulásra való felkészítés áll, ami ugyanakkor nem ragadható ki a fentebb felvázolt feladathalmazból. Egyre több diákról mondható el, hogy családi háttere rendezetlen, ő maga mentálisan kiegyensúlyozatlan, hogy egyre kevésbé motivált a tanulásra, vagy nincs jövőképe, hátránykompenzációra, vagy szociális védelemre szorul. A kollégiumpedagógusnak mindezeket személyre szólóan kezelnie kell.

A tanítási- tanulási, fejlesztési folyamatban és annak sikeressége érdekében mindkét intézménytípus sajátos eszközeivel vesz részt. A feladatok egyre nehezebbek, összetettebbek. A kollégiumpedagógus fokozott odafigyelése, törődése mellett legalább az iskola és a kollégium szoros együttműködésére van szükség ahhoz, hogy a fiatal a társadalmi elvárásoknak megfelelően teljesítsen, és versenyképes tudással lépjen ki a munkaerőpiacra, vagy üljön be az egyetemi padosorokba. (Tisztában vagyunk azzal, hogy a „tökéletes” megoldáshoz, a problémák teljes körű orvoslásához a fiatalok nevelésében-oktatásában résztvevő összes ágens aktív, segítő részvételére lenne szükség).

A kollégiumok sajnálattal tapasztalják, hogy az iskolák – tisztelet a kivételnek – nem ismerik eléggé a kollégiumok működését, az ott folyó, szerteágazó munkát. Az együttműködés fejlesztését jól szolgálná, ha erről az intézmények – pl. látogatások formájában - személyes tapasztalatokat szereznének. A kollégiumok nyitottak erre, a tájékoztatásra, miképp arra is, hogy maguk is megismerjék az iskola világát, működésének legfontosabb területeit, szabályozóit, amelyeket a fiatalok nevelése-oktatása hatékonysága növelésének szolgálataiba tudnak állítani.

Hogyan lehet az iskolák és a kollégiumok viszonylatában, a kommunikáció és együttműködés tekintetében rendelkezésre álló szervezeti és pedagógiai tartalékokat a diákok és családok érdekében aktivizálni?

- A jelenlegi tanügyigazgatási környezetben, a gyakorlatban a törvényi előírások nem minden esetben jelentenek garanciát az együttműködésre. Előrelépést jelentene tehát a törvények, rendeletek előírásainak fokozottabb tiszteletben tartása, s az, hogy ki-ki a reá háruló kötelezettségének eleget tegyen.

Ugyanakkor megállapítható, hogy egyes esetekben magasabb rendű szabályozás (jogszabály) akadályozza a hatékonyabb együttműködést (pl. adatkezelésre vonatkozó előírások).

- A kommunikáció létrejöttében, a konstruktív együttműködésben az emberi kapcsolatok minősége, továbbá az intézményi módszertani, valamint a szervezeti kultúra állapota rendkívül jelentős szerepet játszik. Ennek fejlesztésére szükséges nagyobb figyelmet fordítani.

- Az emberi tényező szerepét nem becsülhetjük alá a kommunikációban, ugyanakkor nem hagyatkozhatunk kizárólag erre, amikor emberi sorsokról van szó. A kommunikációt, a napi kapcsolattartást ezért célszerű szabályozott mederbe terelni. Tehát minden intézményben (iskolában és kollégiumban) a kommunikáció – a kölcsönösség elve alapján - *szabályozott folyamatként* jelenjen meg, ami mindenki számára kötelezően követendő eljárást jelent.

Ennek elemeiként javasoljuk:

- az intézményekben legyen nyilvántartás a diákok lakhelyéről, illetve tanintézményéről
- az intézményekben legyen nyilvántartás a kapcsolatos intézmények telefon- és e-mailcíméről
- az intézményekben legyen nyilvántartás a csoportvezető nevelő, illetve az osztályfőnök elérhetőségének idejéről (munkaidő-beosztás), és módjáról
- legyen megnevezve a kapcsolattartás (kommunikáció) szintje. Két szinten célszerű megvalósítani: igazgatói/vezetői, illetve igazgatóhelyettesi/vezető-helyettesi szinten, valamint osztályfőnöki és csoportvezető nevelőtanári szinten.
- legyen szabályozva a kommunikáció módja (telefon, e-mail, írásos forma), valamint minimális gyakorisága
- legyenek szabályozva a protokolláris eseményeken (pl. ünnepeken, rendezvényeken) történő találkozásokon túli, a konstruktív együttműködést biztosító kommunikáció egyéb formái (osztályfőnöki látogatások a kollégiumban, csoportvezetői megjelenés az iskolákban, közös szülői értekezletek, közös testületi értekezletek, az iskolák és kollégiumok pedagógusai közötti tapasztalatcserék, esetmegbeszélések, bemutató órák, foglalkozások látogatása stb.)
- abból kell kiindulni, hogy a kollégium és az iskola közötti összekötő kapocs a gyermek. Elengedhetetlen, hogy a kommunikáció koordinálásán túl a működés mindazon területei, amelyek az intézményeknek kölcsönös tennivalói és kötelezettségei vannak, szabályozva legyenek. A teljesség igénye nélkül, ilyen például a kollégiumi tanulófelvétellel kapcsolatos adminisztráció, a programok szervezése, egyeztetése, a tanulókról szóló fontos információk kicserélése, a tanulói hiányzások megbízható kontrollja, a kollégiumban az osztályzatok naprakész nyomon követhetőségének szabályozása.
- a törvény a minőségfejlesztésben (a partnerközpontúság elve alapján) is előírja a felek együttműködési kötelezettségét: az intézmények a partnerek elvárásainak és igényeinek kölcsönös megismerése nyomán alakítják, javítják működésüket. Ezért mind az iskolák, mind a kollégiumok partnerlistájukon közvetlen partnerként tüntessék fel egymást, és kölcsönösen, rendszeresen kérdezzék meg elvárásaikat, elégedettségüket. A felmérés eredményét dokumentálják, és szükség szerint születessenek dokumentált intézkedések, vagy intézkedési tervek.

A folyamat szabályozásának megléte nem függhet attól, hogy hány tanulón keresztül vannak kapcsolatban az intézmények, továbbá, önállóak, vagy közös igazgatásúak- e.